

הרב דוד שרעבי

ענין ראש השנה

חטא אדם הראשון

הרמח"ל בדרך ה' (חלק א' פרק ג') מבאר שאדם הראשון בעת יצירתו היה מורכב משני חלקים הפכיים שהם הנשמה והגוף, הטוב והרע, והוא היה עומד בשיקול ביניהם והבחירה בידו להדבק במה שירצה, בטוב או ברע. היה ראוי שאדם יבחר בטוב ובכך היה מגביר את נשמתו על גופו, ואת שכלו על החומר, ואז היה משתלם מיד, ונח בשלימותו לנצח. בחירתו של אדם הראשון היתה משלימה את גופו, כי גופו היה גוף היכול להזדכך ולהשתלם עד שיהיה ראוי להתלוות אל הנשמה, ואז היה נקבע בתענוג הנצחי.

שיעור). כל המאורות האלה צריכים להיתקן, כי הם שורש כל הנמצא בזה העולם (שבע ספירות תחתונות, ז"ן). ואם היה אדה"ר עומד במצותו, היו נתקנים כולם ברגע אחד, אך כיון שהוא חטא, הם נשארו מיד בבחינת הזמן בין בכלל ובין בפרט. והביאור בזה שכל התיקונים שהיו צריכים לנוקבא מהנסירה ואילך, שנעשה עתה עד שמיני עצרת², היו נעשים אז ברגע אחד. אך כיון שחטא אדם הראשון הוצרך שכל שנה תקבל את תיקוניה בפני עצמה. וגם שפרטיות התיקון יהיה נעשה בכל מדריגה בפני עצמו, עד שהענין מתארך עד שמיני עצרת.

בתחילה היו בכריאה החסרונות, אך הם היו בשיעור מספיק כדי שיהיה לאדם הראשון מצב של בחירה שקולה, ויהיה לו מקום להרויח את השלימות ביגיע כפיו. אמנם על ידי חטאו נוספו ונתרבו החסרונות בעצמו של אדם, ובכריאה כולה, והתיקון נהיה קשה יותר ממה שהיה קודם. לאחר החטא כדי להגיע לשלמות ההשתדלות הנה הוא כפול, כי תחלה נצרך שישובו האדם והעולם אל המצב שהיו בראשונה קודם החטא, ואחר כך שיתעלו מן המצב ההוא אל מצב השלימות שהיה ראוי לאדם שיעלה¹.

נמצא שהחטא גרם הארכת הזמן, ולפי זה שלטת החיצוניות הוא הגורם הזמן. ושורש הכל הוא הרשימו והקו שסודם ו"ה, כי שליטת הה' עושה הזמן, ושליטת הו' עושה הנצחיות. והנה זהו סוד, לכל זמן ועת לכל חפץ (קהלת ג' א'), כי מן המלכות נמשך זה הענין. והוא סוד חיי שעה (שבת י" ע"א). והנה העת הוא המלכות המגלה כל אור בפני עצמו, היינו שמהמלכות מושפעים הפרטים הנפרדים וזה נקרא 'עת', והוא סוד הלבנה שמסבבת בכל חדש, לגלות אור כל ההויות מן הי"ב הויות הנכללות בשמש, כל אחד בפני עצמו. ולכל זמן, כי האורות אינם מתגלים אלא זה אחר זה, ונעשה הזמן לתחתונים על ידי שעתים שמהמלכות נעשים בסדר הזמן. והנה התפלה היא חיי שעה, שהוא תיקון כל הנמצאים בסוד כל ההנהגה הזאת. אך התורה היא חיי עולם כי היא מתקנת בסוד האורות הפנימיים להאיר לנצחיות. והענין, כי תיקון התפלה היא במלכות בסוד ההנהגה, והתורה היא בסוד הז"א ובסוד פנימיות האורות כנ"ל. נמצא שהזמן נקבע בנקודים בסוד השבירה כנ"ל, משא"כ באורות שלמעלה מהם שאין הזמן נמשך מהם, ע"כ מדברי הרמח"ל.

ובספר אדיר במרום (יומין זעירין ומקרי דחובא דחיק) ביאר עוד, שכשנברא אדם הראשון לא היה בו זוהמא כלל, ואם היה משלים את התיקון שהתחיל המאציל יתב"ש (כמו שהבאתי לעיל מדרך ה'), אז היה היצה"ר מתוקן וכל רע היה חוזר לטוב, והיתה נשאת כל הבריאה בקדושה בלי שום טומאה כלל. ומטעם זה לא נצטוו אדה"ר בתרי"ג מצות, כי זה סוד העבודה למטה בסוד זעיר אנפין. אבל דרך אדה"ר קודם החטא היה להשיג הקדושה הבאה אליו בהתגברות גדול, עד יום השבת, והיה די רק שלא ימנע את הקדושה, והיה העולם נתקן מיד, וזה בסוד אריך אפין המשפיע רוב הקדושה ומתקן את ז"א עצמו. אך לתקן דרך זעיר אנפין צריך טורח גדול ומעשה רב בסוד התרי"ג מצות.

ובספר תולעת יעקב לרבי מאיר אבן גבאי (בהקדמה) כתב וז"ל, וכאשר עלה במחשבה הטהורה ובחפץ הפשוט³ לברוא האדם, בראו בדוגמא עליונה ונוראה מאד בצורתו והשגתו ביצרו מה שלא השיגו אחד מהעליונים הנבראים כמוהו (זוהר ח"א ל"ח, א), עד שתעו כל הבריות אחריו ובאו להשתחוות לו דימו שהוא בראם⁴, ואמר להם אני ואתם

ועוד שם (ולבתי זימנא הוי מסתכל בהאי פרטא) כתב הרמח"ל, ששורש העוה"ז הוא ז' ימים, וסודם, התחלה וסיום (היינו שבשבע ספירות תחתונות נקרא שיש להם

שערי דוד

¹ וראה שם שהמשיך לבאר שכדי להגיע לשלמות אחר החטא, מוכרח לעבור את ההפסד היינו המיתה, ואחר כך תחיית המתים בנין חדש שהנשמה אז תזכהו, וכן העולם בסוף האלף השישי. וראה עוד קל"ח פתחי חכמה (פתח ל"ב, ופתח מ"א).

² ענין זה יבואר בדברי האר"י בשאר הכוונות שנרשום לקמן.

³ חכמה הנקראת מחשבה, וכתר הנקרא רצון (חפץ), ו'חפץ' הוא בחינה של התחדשות הרצון, כי הרוצה עושה כן כי חפץ, אמנם הוא 'חפץ פשוט' כי אין הבורא צריך מאום, ע"כ כל זה בכתר וביחס אל הנבראים אך לא טעם או סיבה בעצמותו יתברך או המכונה בדברי רז"ל א"ס, או אין על אין, או האפס המחלט, או האחד האמתי.

⁴ כי ניתנה לו בחירה, והוא לבחור ולהבדיל בין הטוב לזולתו, וע"י זה השגתו גם בעליונים היתה במעלה, אמנם שאר הנבראים הנוצרים ונעשים אין

חכמה נפלאה כי השיג מקור ושורש כל דבר וכנהו בשם
ההוא והוא שמו ודאי (ראה תקו"ז תי' נז, צא, ב).

ובראו ממבחר המקומות⁵ והוא הר המוריה (ראה ב"ר פי"ד,
ט. ממקום כפרתו נברא. ובזהר ח"א לד, ב), ולא הספיק זה
להיותו בתכלית השלימות עד שהכניסו במקום קדש
הקדשים גן עדנים נטע שעשועים להשתעשע בסוד עשר
חופות הידועות לחכמי ישראל (עי' ב"ב עה, א. פרדר"א
פי"ב), ונתלבש שם בלבוש יקר זיו של מעלה וכבוד השם
היה חופף עליו (ראה זהר ח"ב רכט, ב), והעביר הקב"ה לפניו
דור דור ודורשיו דור דור ופרנסיו עד שהגיע לדוד המלך
ע"ה וראה שאין לו חיים והוסיף לו שבעים שנה משנותיו
שנאמר (תהלים צב, יא) בלתי בשמן רענן, זהו שאמרו ז"ל
(פרקי דר' אליעזר פי"ט), אמר אדם הראשון הכניסני הקב"ה
לגן עדן ושמחני שם והראני מקום הצדיקים והראני מלכות
ואבדן, ובכללן בן ישי, ולקחתי משנותי שבעים שנה
והוספתי לו שנאמר (שם סא, ז) ימים על ימי מלך תוסיף וגו',
ועל זה היה משבח דוד ואומר (שם צב, ה) כי שמחתי ה'
בפעלך זה אדם הראשון פועל הקב"ה ולא פועל בשר ודם,
במעשי ידיך ולא מעשי ידי בשר ודם.

ושם הורד לו ספר על יד רזיא"ל ועל ידו השיג השגות
נמרצות בעולם העליון מה שלא השיגו מלאכי עליון,
וכשהובא אל אדם היו העליונים מתקבצים לשמוע סתרים
נוראים הגלויים בספר ההוא והיו אומרים רומה על השמים

בואו נשתחוה ונכרעה נברכה לפני ה' עושונו (פרקי ר'
אליעזר פי"א. תנחומא פקודי ג), וכל זה מהפלגת מעלתו, על
דרך שאמרו בפסיקתא פרשת בחדש השלישי (פטזד"כ יב)
אמר רבי לוי תפוח עקבו של אדם הראשון היה מכהה לגלגל
חמה. ואם יש למדרש הזה ענין כפי מה שקבלו אבירי
ישראל, מכל מקום לא יפלא שיהיה כפשוטו לגדולת
מעלתו, כי ראשון הנבראים יציר כפיו של הקב"ה הוא היה
סבת הנבראים והכל נתקן בעבורו, וגם אם הרב בהמורה
(בפרק י"ג מהחלק השלישי) ירחיק זה אנו אין לנו אלא קבלת
חכמינו הקדושים, ואין לתמוה שתהיה מעלתו גדולה
ממעלת מלאכי השרת ואפי' באחד מחלקיו. ומרוב חכמתו
קרא (שבעים) שמות לכל אחד מהנבראים וכלם נכתבו
בספרו, והוא מה שלא השיגו מלאכי עליון כדכתיב
(בראשית ב, כ) ויקרא האדם שמות (ראה פרדר"א פי"ג. ב"ר
יז, ד). ואם יש לספק ולומר מה היתה חכמתו של אדם
הראשון בזה להוציא בתנועת שפתיו מלות שונות ולקרוא
שמות לכל דבר כדי שיוכר על ידי השם ההוא, עד שנאמר
שהיתה מעלתו בזה גדולה ממלאכי השרת, אבל הכוונה כי
ברוח הקדש שעליו בנה אותיות ומלות מיוחסות עם הדבור
הפנימי, בשביל שהשמות ההם יורו על שורש הדבר ההוא,
וכאלו נאמר שבידיעת התחתונים ידע סוד המרכבות
העליונות, כי כל נבראי מטה יש להם שורש למעלה, שאם
לא כן איך מתקשרים חלקי העולם הזה אם אין ליסודות
שורש למעלה, ואם אין לנבראים שורש למעלה איך
מתפשט ההשפעה וההשגחה מאדון הכל בהם, וזאת היתה

שערי דוד

להם בחירה, ע"כ אין בהם כמעלת השגתו, ורק שנתפתה להיות כאלהים יודעי טוב ורע וסבר שתרהב עוד מעלתו ע"י ידיעת הרע עוד ושידיעתה
תהיה בו בקירוב אחדות יודעי טוב ורע כאחד, אלא שנעשה הרע פנימי בו ונהיה חבוש בה ולא אדון לה.

⁵ חומר גופו של האדם חלוק מחומר הבהמה ומחומר הגוי (ולא רק נשמתו), כי אפשר לחומר להתעלות ג"כ כאלהו הנביא שעלה בסערה, וכמו
שקרנו פני משה, וקבורתו, והוא הכתוב בבראשית (פרק ב' פסוק ז) וייצר ה' אלהים את האדם עפר מן האדמה ויפח באפיו נשמת חיים ויהי האדם
לנפש חיה, פירש"י שתי יצירות יצירה לעוה"ז ויצירה לתחתית המתים אבל בבהמה שאינה עומדת לדין לא נכתב ביצירתה שני יודי"ן ע"כ, היינו
שוויצק קאי על 'העפר' ובה יש שתי יצירות, ולזה דקדק דקאי בתחתית המתים שהוא על חלק העפר, על הגוף אשר קם בתחיית המתים, ובוה חלוק
יצירתו של אדם מן הבהמה גם בחלק העפר, והוא מה שאמרו חז"ל עצם יש בגוף האדם ולו שמה שממנה קם לתחיית המתים (וראה ספר שפע טל
שער רביעי פרק ששי ז"ל, ובוה יובן ג"כ מה שארז"ל עקבו של אדם הראשון היה מכהה עין לגלגל חמה וכו' מצד זה היה עקבו רוצה לומר חמרו כל כך זך וצח עד
שהיה מכהה לגלגל עינו של חמה כי לפי ערך זכות וצחות נשמתו היה זכות חמרו, והו סוד קירון עור פני משה וכו').

וכמו בגוף האדם, כך גם בטבע 'המקום', וכהאמור בשמות (פרק ג' פסוק ה) ויאמר אל תקרב אל המקום אשר אתה עומד
עליו אדמת קדש הוא, ופירש"י אדמת קדש הוא, המקום ע"כ, והיינו שעצם גדר המקום הוא שיש בו קדושה וממילא מה שנמצא בו קדוש ג"כ,
והוא שמושג הנקרא 'מקום' הוא דבר נברא, ועצם המושג הזה ששמו 'מקום' הוא שנתקדש ונעשה זך יותר.

ובשמות רבה (פרשה ב') של נעליך, כל מקום שהשכינה נגלית אסור בנעילת הסנדל, וכן ביהושע של נעלך, וכן הכהנים לא שמשו במקדש אלא
יחפים, והוא מטעם שכל שיש זיכוך למקום מפני גילוי שכינה יש גם הסרת המנעל כדי להורות שאין פגע מפני חיכוך חומר בחומר כי נתקדש
המקום, ועיין בספר אמונות ודעות לרס"ג (מאמר א' אות ד) ש'מקום' הוא פגישת שני הגשמים המתמששים, ויקרא מקום משושם מקום ע"כ, ועיין
נפש החיים (שער א' פרק ה' בהגה"ה, ושער ג' פרק ב'), היינו שנבאר הרס"ג שכל הבריות כולם נוגעים אחד בשני על ידי דבר שביניהם, שהאוויר נוגע
באדם, וממלא כל המרחב עד לאדם שני ואין מקום ריק אלא כולם מתמששים זה בזה.

וכשם שיש חומר העפר וחומר האש וחומר הרוח וכל אחד מהם אפילו שהוא חומר גמור בעוה"ז בכ"ז האחד גס ועב יותר מהשני כפי הכרתנו, כן
במגבלת מקום, שאפשר שבא במגבלת מקום אבל אין המקום עב כמקומו, אלא מגבלת מקום זך יותר, שמתמששים פחות, ודרך משל בעולם
הזה אין שני בני אדם יכולים לעמוד במקום אחד, אבל כשעולים בעולמות הוה כמו ששני דברים יכולים יותר ויותר לעמוד במקום אחד. וכשם
שבאדם חומר גופו יכול להזדכך, כך גם יש מקום המיוחד משאר מקומות, הר המוריה, שסגולתו שמקבל עילוי, וסגולה זו היא תמידית בכח, ורק
בפועל משתנה בזמן החורבן, משא"כ שאר מקומות שעילוי המקום נעשה רק לזמן בפועל ע"י גילוי שכינה ולא בכח תמידית, וזה נראה ענין שנברא
אדם 'ממבחר המקומות', שעצם איכות כלי המקום הוא מובחר.

איות לייחד הענפים בגוף האילן. ומהשגתו בעליונים ידע והשיג סתרי הקרבנות ותועלתן ותכליתן כי יש בהם סגולה נפלאה לקרב הכחות ולייחדן ולזה נקרא קרבן, ואין הדבר כמו שעלה על דעת הרב במורה (בפרק ל"ב מהחלק השלישי), כי היה לו להשיב אל לבו כי המצוה במצוה היא יתברך אי אפשר שלא יגלה טעמה למצווה ע"ה וממנו לשאר גדולי עולם עד סוף כל הדורות מה שאי אפשר אפילו לאדון הנביאים להשיג אם לא מפיו יתב', ואם כן ימשך מזה סתירת הטעמים ההם אשר בדא למצות.

ענין יום ראשון ושני של ראש השנה

כתב בשער הכוונות (דרוש א' של ראש השנה) ביום ראש השנה הראשון נברא אדה"ר, ויום ראש השנה של בריאה העולם היה ביום שישי. אם אדה"ר היה נמנע מן הזווג ביום ההוא וגם מן החטא והיה ממתין עד ליל שבת היו כל העולמות כתקנם.

אמנם אדם חטא בעצת הנחש הוא ואשתו, והנחש בא על חוה והטיל בה זוהמה קודם שנזדווגו אדם וחוה, ומחמת כן יצאו קין והבל אחר הזווג אדם וחוה מעורבים טו"ר מפני הזוהמא שקדם הנחש להטיל בחוה⁶.

ולפי שחטא ואכל מעץ הדעת טו"ר עבירה גוררת עבירה וגרמה לו להזדווג ביום הו' עם אשתו שעדיין היה חול ולא המתין עד ליל שבת שהוא קדש, וז"ס אכילת עץ הדעת טו"ר כי דעת הוא מלשון זווג כמו וידע אדם את חוה אשתו ואיש לא ידעה וכאלה רבים.

הנה מה שגרם אדה"ר ע"י חטאו שנזדווג ביום החול הוא כי הנה יום ר"ה הוא דינא קשיא כנודע ואם היה ממתין עד ליל שבת הוא דינא רפיא והיה הזווג כתיקונו והיו ז' ז' מ' מזדווגים באותו יום שבת בבחי' פני' בפנים אבל ע"י שאדה"ר הקדים זווגו ביום החול שאז היה יום ר"ה דינא קשיא ותקיפא לכן גרם אל ז' ז' שיתאחר זווגם עד יום ח' עצרת כדי שבהמשך הימים אשר בינתיים יתמתקו הדינים הקשים אשר בו ובנוק' כנז' בפ' פנחס בתחילת' כי ר"ה הוא בחי' שמאלו תחת לראשי עד יוה"כ וביוה"כ האירו ונתמתקו הדינים ההם ע"י אימא עילאה ובחג הסוכות בחי' וימינו תחבקני וביום ח' עצרת אז הוא זווג ממש ואלו הם פשטן של דברים.

ובספר תולעת יעקב לרבי מאיר אבן גבאי כתב, גרסינן במסכת ביצה פרק יום טוב (טז, א) תקעו בחודש שופר בכסה ליום חגנו (תהלים פא, ד) איזהו חג שהחדש מתכסה בו הוי אומר זה ראש השנה. ר"ה הוא הזמן שהעולם נדון בו בבית דין של מטה⁷, ואלו היה נדון בבית דין של מעלה

אלהים וגו' (תהלים נז, ו), עד שאמר לו הדרניא"ל המלאך אדם חוס על כבוד יוצרך וחתום הדברים כי לא הורשה אחר זולתך לדעת (להסתכל) ביפיו של מלך, והיה גנוז עמו ובו היה משתמש בגנוזיו של הקב"ה, היו נגלים לו סתרי העליונים וצורות המרכבה וסוד העליונים וחיובן (ראה זוהר ח"א נה. ב), וע"פ השגתו בעליונים ידע סוד הדבור החיצוני וכל הלשונות והמבטים ונכנס בידיעת הרוחניים הקדושים וגם בידיעת הרוחניים הנקראים שמות הטומאה, וכן השיג חכמת הכוכבים והמזלות ועתי הממשלה ומשטרן וחיובן והדברים הצריכים להשפיע הרוחניות מהם בסוד הטלסמים, וידע סוד עבודת הקדש והחול, ומי השיג כהשגתו בעליונים ותחתונים.

ואחר כל השבח הנזכר הזהירו לבל יטעה מעל אלהיו אשר עשה לו את כל הכבוד הזה פן יסבב הריסת הבנינים הנוראים, וצוהו על עץ הדעת טוב ורע לבל ימשך אחר אשת זנונים ולא יפותה בחלקת לשונה ובמתק אמריה ולא יכניס צלם ויגרום להסתלקות האור הבהיר מעליו ולהשאר בדרך ושומם ממנו. והוא עבר ברית הפר חק ויקב חור בדלת הכסף ויהפך לאיש אחר (ראה בכל זה זוהר ח"א לה, ב ואילך). ודי בזה מלהאריך לשון ולהרחיב פה בדבר הגדול הזה וראוי לחוס על כבוד יציר כפיו של הקב"ה וללמוד מדרכיו כי חס עליו ולא גלהו. וזה היה סבה שהושפל ממקום קדושתו וגורש ממקום חיותו והופשט בגדי קדש ולבש בגדים אחרים (פרד"א פ"ד. זוהר שם לו, ב), וגרם לו ולבאים אחריו מיתה במקום חיים נצחיים (ראה שבת נח, ב), מדה כנגד מדה, כי סלק החיים ויעורר המות על כן תפרד נפשו מגופו, ומאז נתערבבו העולמות ונתקלקלו הסדרים והופרדו המניעות בסבת חטאיו.

בקש לחזור בתשובה ולהשיב אם על בניים ויביא קרבן על חטאתו אשר חטא לקרב מה שהרחיק וליחד מה שהפריד, וכמו שאמרו רז"ל במסכת שבת פרק במה מדליקין (כח, ב) ובחולין פרק אלו טרפות (ס, א וש"נ) א"ר יהודה שור שהקריב אדה"ר קרן אחת היתה לו במצחו שנאמר (תהלים סט, לב) ותיטב לה' משור פר מקרין מפריס, מקרין תרתי משמע, אמר רב נחמן בר יצחק מקרין כתיב. וחכמי לב יודעים עד היכן הגיע חטאו של אדם, וכשבא לתקן השיב את הגולה אשר גזל והקריב שור, כי פני שור מהשמאל (יחזקאל א, י), וקרן אחד ירמוז למה שתיקן שהוא קרן היובל והוא קרן דוד, ולזה אמרו אחת היא יונתי (שה"ש ו, ט), בלשון נקבה. ואמרם במצחו, לומר שהיה באמצע, וכן

שערי דוד

⁶ כנראה מדברי רז"ל ומקצת מאמרי זוהר אע"פ שיש מאמרי זוהר אחרים דמשמע שבתח"י היו אדם וחוה עסוקים בתשמיש וראה אותם הנחש ונתאוה להם ואח"כ הטיל הזוהמא בחוה.

⁷ כתב בספר שערי אורה (השער הראשון הספירה העשירית) ז"ל, ולפי שהמידה הזאת (מלכות) היא בית שער להיכנס לשם יתברך, והיא המבחנת בין

כי גם הוא שביעי יחשב, רוצה לשלוח שפע וברכה ולחדש טובה בעולם, משגיח על מעשה העולם אם הוא כראוי ואם הם ראויים לטובה ההיא אם לאו, וכשראה שאין העולם ראוי לטוב ההוא, מונע הטוב ההוא עד שיבדלו הרשעים שאינן ראויין לטוב ההוא מבין הצדיקים, והוא סבה שיתעכב החבור למעלה, ואז מתעוררת מדת הדין, וכתב (בראשית כז א) ותכהין עיניו מראות מה שהיה מסתכל בעין טובה מכלל הימין בלא דין, עתה ותכהין עיניו מראות בכלל הרחמים, ומתוך כך מתעורר הסיג היוצא ממנו ומבקש שינתנו לו הרשעים ההם, כי לכל תכלית הוא חוקר ומכסה הברית לבלתי תת אור לירח, וזהו בכסה ליום חגנו, והטעם מפני שאין רצונו של הקב"ה לאבד מעשה ידיו, והכח ההוא עומד כעין קליפה קשה ומלמד קטגוריא על ישראל וצד ציד חטאות ואשמות להלשין בן לאביו, ואי אפשר לשבר הקליפה ההיא ולהכניעה כי אם בעצה שיעץ הקב"ה אותנו ברחמיו עלינו דכתיב תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגנו, לשבר הכסה ההוא המכסה את הירח לבלתי האיר.

סוד פחד יצחק לא היה העולם יכול לסבול תוקף הדין, כי כן היה בזמן הבריאה שלולא ששתף עם מדת הדין מדת הרחמים לא היה העולם עומד כדאיתא במדרש ילמדנו (ב"ר יב, טו), ועוד שהחדש הזה שביעי והמדה שביעית ובהתעורר הדין ביום זה הנה הערלה חופה הברית ומכסה הלבנה, כמה דאת אמר (ישעיה ט, ב) כי הנה החשך יכסה ארץ, ואין כחו וממשלתו כי אם בזמן שהדין מתעורר למעלה, אז (ע"פ בראשית כז, א) ותכהין עיני יצחק מראות ויקרא את עשו בנו הגדול, כי האלהים עשה שייראו מלפניו (קהלת ג, ד), והעצה היעוצה לתקוע שופר להעבירו שלא יכסה הירח ולא יפסיק בינה לבין השמש. וזהו אמרם איזהו חג שהלבנה נכסית בו הוי אומר זה ר"ה, וזה סוד בכס ה', סוד ה"א אחרונה מכוסה מכח החושך והערלה ונפשה מרה לה על בניה.

ובמדרשו של רשב"י ע"ה (זוהר ח"ב קפד, א) ראיתי עוד טעם אחר להתעוררות הדין ביום זה, והוא כי כשהמאור העליון

שערי דוד

הצדיקים והרשעים ואינה נותנת לרשעים רשות להיכנס, היה דוד שמח כשהיה בשלום עימה, ועל ידה היה נכנס להקביל פני ה' יתברך, והיינו דכתיב אני בצדק אחזה פניך (תהלים יז, טו). ולפעמים שואבת המידה הזו ממידות החסד והרחמים ומתמלאת רחמים על ישראל, והיא עושה הדין מצד החסד והרחמים. ואותו הדין נקרא משפט והוא מעורב בחסד וברחמים, ולפיכך אמר מלאתי משפט צד"ק ילין בה (ישעיהו א, כא), וכתב: צד"ק ומשפט מכון כסאך (תהלים טט, טו), ועל זה אמר: יסרני ה' אך במשפט אל באפך פן תמעיתיני (ירמיהו י, כד). וזו היא המיוחדת לבית דין של ארץ ישראל, דכתיב והוא ישפוט תבל בצדק (תהלים ט, ט). ושאר האומות נדונים בבית דין של מעלה הנקרא מישרים, דכתיב ידין לאומים במישרים (שם). ופירש, שאותן בתי דינים שדנין את אומות העולם אין דנין בחסד ורחמים אלא מידה במידה, אין שם סליחות עון ופשע אלא מידה במידה ממש. אבל מידת צד"ק מיוחדת לבית דין של ישראל, שנאמר שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך ושפטו את העם משפט צדק (דברים טז, יח) וכו'. ולפי שהמידה הזאת, הנקראת צד"ק, מקבלת מבית דין של מעלה ודנה את ישראל, נקרא אדני, וביקש משה עליו השלום אותה לבית דין לישראל ואמר אם נא מצאתי חן בעיניך אדני"י ילך נא אדני בקרבנו כי עם קשה עורף הוא וסלחת לעווננו ולחטאתנו ונחלתנו (שמות לד, ט). אבל שאר האומות דינן בבית דין של מעלה ונפרעין מהם על ידי מלאך או שר, ואין שר ומלאך יכול למחול ולשנות, כמו שכתוב הנה אנכי שולח לפניך וגו' השמר מפניו אל תמר בו כי לא ישא לפשעכם (שם כג, ט). אבל במידת צדק שהיא אדני, והוא בית דין של ישראל, מה כתיב, לאדני"י אלהינו הרחמים והסליחות כי מרדנו בו (דניאל ט, ט), וכתב אדני"י שמעה אדני"י סלחה אדני"י הקשיבה ועשה אל תאחר (שם, ט). היינו שיש בית דין של מעלה הנקרא מישרים שאינו מעורב עם חסד ורחמים, אלא דין במידת הגבורה, ויש בית דין של מטה ספירת המלכות הנקראת צדק, אשר בהתחברה עם מידת התפארת הנקראת משפט, נעשה משפט צדק, שהדין ממותק בחסד ורחמים. וראה עוד בשערי אורה (שער ה' בענין משפט, ובשער ח' בענין צדק עליון).